

blad voort te zetten. Tot die lezers behoorden in elk geval ook Duitsers. In het Duits vertaald, werden de twee artikelen door de *Sicherheitsdienst* aan de Duitse *Generalstaatsanwalt* (de hoogste ambtenaar van het Duits Openbaar Ministerie in bezet Nederland) voorgelegd, door deze aan Wimmers *Generalkommissariat* toegezonden en, na lezing aldaar, '*für kurze Zeit an Herrn Schwier ausgeliehen*.'¹ Wij nemen aan dat ook Schrieke ingelicht werd – althans, eind oktober ging van deze een circulatie uit: 'in overleg met de Duitse autoriteiten' had hij nu besloten dat niemand meer naar Ommen gezonden mocht worden omtrent wie niet door een gevangenisarts verklaard was, 'dat de betrokkene volkomen valide is en tot zware arbeid in staat.'²

★

Schrieke's circulaire behoeft niet alleen gevolg geweest te zijn van het feit dat hij de eind september en begin oktober verschenen nummers van *Het Parool* gelezen had. Nog voor het eerste van die twee nummers in omloop kwam, was aan het *Reichskommissariat* meegedeeld dat in Heerte erbarmelijke toestanden heersten, zodat al velen gestorven waren. Wimmer had toen een van zijn ambtenaren opdracht gegeven, ter plaatse een onderzoek in te stellen. Dat vond op 25 september plaats. '*An die Gefangenen wurden Fragen gerichtet. Es ergab sich dabei*', zo werden de resultaten van de inspectie samengevat, '*dass sie mit der Unterkunft und mit der Verpflegung zufrieden sind*' (kenmerklijk hadden de gevangenen niet durven klagen). '*Auch die ärztliche Betreuung der Gefangenen ist in zufriedenstellender Weise geregelt . . . Mit dem Lagerarzt*' (de man wist natuurlijk precies hoe het in Heerte en Salzgitter toeging) '*wurden an Hand der Akten sämtliche Todesfälle durchgesprochen. Es hat sich dabei ergeben, dass die Todesfälle durchweg auf Erkrankungen zurückzuführen sind, die die Gefangenen schon vor der Einlieferung in das Lager gehabt haben müssen*.' Ja, 'in verschiedenen Fällen' waren de gevangenen wèl mishandeld, maar dat was steeds geschied door de Nederlandse bewakers en Wimmers ambtenaar had geëist dat daar een einde aan kwam.³

Wij nemen aan dat Schrieke ook dit rapport te lezen kreeg, althans om-

¹ Aantekening op de brief, 16 okt. 1942, van de *Generalstaatsanwalt* aan *VuJ* (*VuJ*, *HA Justiz*, 16 b). ² Rondschriften, 30 okt. 1942, van Schrieke aan de proc.-gen. en de off. van justitie (Doc II-584) ³ Brief, 1 okt. 1942, van W. Seiffert aan Wimmer (*VuJ*, *HA Justiz*, 16 c).